

Kiira Viinamäki

Voiko ympäristön turmelemiseen syyllistyä, vaikka huolehtisi ympäristöstä myönnettyä ympäristölupaa paremmin?

Olen sekä yksityisellä puolella asianajotoimistoissa että julkisella puolella tuomioistuimissa päässyt työskentelemään ympäristö- ja ympäristörikosoikeudellisten asioiden parissa. Teema on vienyt minut mennessään ja samalla aiheuttanut minussa sitä ”hämmennystä”, jota haluan tutkimukseni kautta selventää.

Ympäristön turmelemista koskevan rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta saattaa, päästää tai jättää ympäristöön esineen, ainetta, säteilyä tai muuta sellaista muun muassa ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista, muuta vastaavaa ympäristön haitallista muuttumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympäristön turmelemisesta.

Mainitun lainkohdan säätämiseen johtaneissa lain esitöissä on todettu, että ympäristöoikeuden keskeisiä lähtökohia on ympäristön pilaamiskiello. Myös perustuslaki sisältää säännöksen ympäristöön kohdistuvasta vastuusta. Periaatteessa mitään ympäristöön kohdistuvaa haitallista toimenpidettä ei saisi pitää oikeutettuna, mistä lähtökohdasta ei kuitenkaan ole voitu pitää täysin tinkimättömästi kiinni. Lupajärjestelmä valtuuttaa asianomaiset viranomaiset viime kädessä ratkaisemaan, kuinka paljon ympäristöä voidaan luvan perusteella kuormittaa ja samalla karsii säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle sellaiset tilanteet, joissa tietynasteinen ympäristön pilaaminen on katsottu oikeutetuksi. Ennakollinen valvonta on vahvin ohjauskeino ympäristön suojelemisessa. Jos ympäristöä kuitenkin pilataan ilman laissa edellytettyä lupaa tai asetettujen lupaehtojen vastaisesti, voidaan säännöstä – muiden soveltamiskriteerien täytyessä – soveltaa.

Voiko ympäristön turmelemiseen kuitenkin syyllistyä menettelemällä ilman laissa edellytettyä lupaa tai lupaehtojen vastaisesti siten, että myös muut soveltamiskriteerit täyttyvät, mutta ratkaisu on ympäristön kannalta parempi kuin voimassa olevan luvan mukainen ratkaisu? Entä mikä on tilanne silloin, jos ympäristölupaviranomaisten kanssa tiiviissä yhteistyössä aikaansaatu lainvoimainen ympäristölupa osoittautuukin ympäristölle haitallisemmaksi kuin mitä luvan myöntämisprosessissa on yhdessä ymmärretty?

Tutkimukseni ja siis tutkimusideani taustalla on haluni löytää vastaus siihen, miten ympäristölupa ja ympäristön turmeleminen oikein kytkeytyvät toisiinsa.